

L'AERÒDROM REPUBLICÀ 318 (IV). GUIA DEL CAMP

A banda de l'habilitació de la pista —o pistes— d'ateratge, element fonamental de qualsevol aeròdrom, en tots els camps també es portava a terme la construcció d'altres elements bàsics per al seu bon funcionament. Actualment, tres quarts de segle més tard, la majoria d'aquelles construccions encara resten visibles, cosa que ens permet de fer-nos una idea molt precisa de com va ser el camp d'aviació republicà de Canet de Verges. Val la pena d'acostar-s'hi i, tot passejant, descobrir el terreny que ocupaven les dues pistes, la caserna, el taller, els refugis antiaeris, els llocs on s'estacionaven els avions, la «torre de control», etc.

Refugi del camp d'en Canet

A continuació us indicarem un senzill itinerari per a cercar-los, tant els que encara queden dempeus com els que no han pogut superar el pas del temps. Les vostres armes són el text i el plànol que us adjuntem i que us permetran passejar per la història de l'aeròdrom republicà núm. 318.

Carretera d'accés

Podeu iniciar el recorregut al punt quilomètric 351 de l'actual carretera C-31, situat entre les poblacions de Verges i Ullà, que a l'any 1938 es corresponia amb el km 11 de la carretera de l'Estartit a Sant Jordi Desvalls, llavors molt més estreta i amb una filera de plàtans a cada costat. Aquí arrenca el camí del bosc

d'en Mach, un antic camí carreter que es convertí, convenientment ampliat i arranjat per tal de permetre amb garanties el trànsit de vehicles (es pavimentà amb grava i s'hi habilità una cuneta a cada banda per a recollir les aigües pluvials) en l'accés principal al camp d'aviació, resseguint el seu límit oest fins a enllaçar amb el camí Vell de Torroella de Montgrí a Canet de Verges, on es troba el mas d'en Mach.

Garita del sentinella

Just al costat esquerre de l'inici del camí s'hi bastí una petita garita, d'aproximadament un metre quadrat de planta i amb el teulat acabat en punxa, per al sentinella de guàrdia encarregat de controlar l'accés al camp. La petita construcció, que fou enderrocada a principis del segle XXI durant unes obres de millora de la carretera principal, era situada dins l'anomenat camp dels Oms, un terreny de vint vessanes llavors propietat de Joan Ballester, on també hi havia dos pous d'aigua; terrenys i pous foren degudament requisats al propietari, sobretot els darrers, que serviren per a proveir d'aigua un sector del camp d'aviació a través d'un motor FITA de 5 CV construït a Figueres. Encara avui, aquests pous, convenientment municipalitzats i modernitzats, continuen donant aigua a la població de la Tallada.

Tallers

A continuació, a la dreta, veurem una edificació en ruïnes, on hi havia hagut el taller de reparacions d'avions i vehicles rodats, un petit magatzem per als recanvis, una petita oficina per a portar-ne el control, un petit cos de guàrdia per als soldats que controlaven l'accés principal al camp d'aviació i, fins i tot, segons un testimoni, un petit bar!

Refugi del camp d'en Basses

El proper element constructiu que podem visitar és un dels cinc refugis subterranis elementals o antimetralla que van construir-se dins els límits de l'aeròdrom. Es tracta de senzills refugis excavats a poca profunditat, construïts totalment amb formigó, amb dues entrades oposades en baioneta (amb dos girs,

esquerra-esquerra-dreta, per tal de que no hi entrés la metralla), un passadís transversal en pla horitzontal amb una capacitat aproximada per a deu persones (mecànics, pilots i soldats; aquests darrers, mentre feien guàrdia pel perímetre). Per a donar-los més protecció, solia cobrir-se tota la superfície exterior amb un túmul de terra a fi d'amortir el possible impacte de les bombes. Normalment, com en el cas que ens ocupa, se situaven en llocs boscosos, o molt a prop d'un bosc, perquè quedessin més camuflats. El refugi del camp d'en Basses és situat al final de la mota dels Oms, al paratge conegut com «els Socarrats». Per a accedir-hi, hem d'anar fins als pous municipals de Canet i Torroella i seguir, tot a vora de sembrat, el perímetre de la mota (antic terraplè de defensa contra inundacions del riu) fins al final; allà, completament amagat entre la vegetació, hi ha el refugi. Amb molt de compte podeu accedir a l'interior, que està completament negat d'aigua. Curiosament, tots els testimonis consultats apunten que, ja de nou en nou, sempre era ple d'aigua per les constants filtracions. Aquest senzill refugi es trobava a tocar de l'extrem nord-oest de la pista d'aterratge principal.

Refugi del camp d'en Canet

Seguirem pel camí principal, deixarem enrere un trencall que condueix a unes sorreres i, immediatament, trobarem una granja de porcs. El refugi antiaeri del camp d'en Canet és idèntic a l'anterior, i frega el límit nord dels terrenys de la granja, tocant al camí. Actualment està completament colgat de vegetació, cosa que el fa molt difícil de trobar i n'impossibilita

Refugi del mas d'en Mach

l'accés a l'interior.

Val a dir que, en l'espai que hi ha entre ambdós refugis, van habilitar-s'hi dos «aparcadors» per a avions, consistents en dues grans lloses de formigó en forma de T per a facilitar la feina als operaris encarregats del manteniment dels aparells. Aquestes plataformes van ser convenientment arrancades pels pagesos un cop acabada la guerra per a poder continuar conreant el camp.

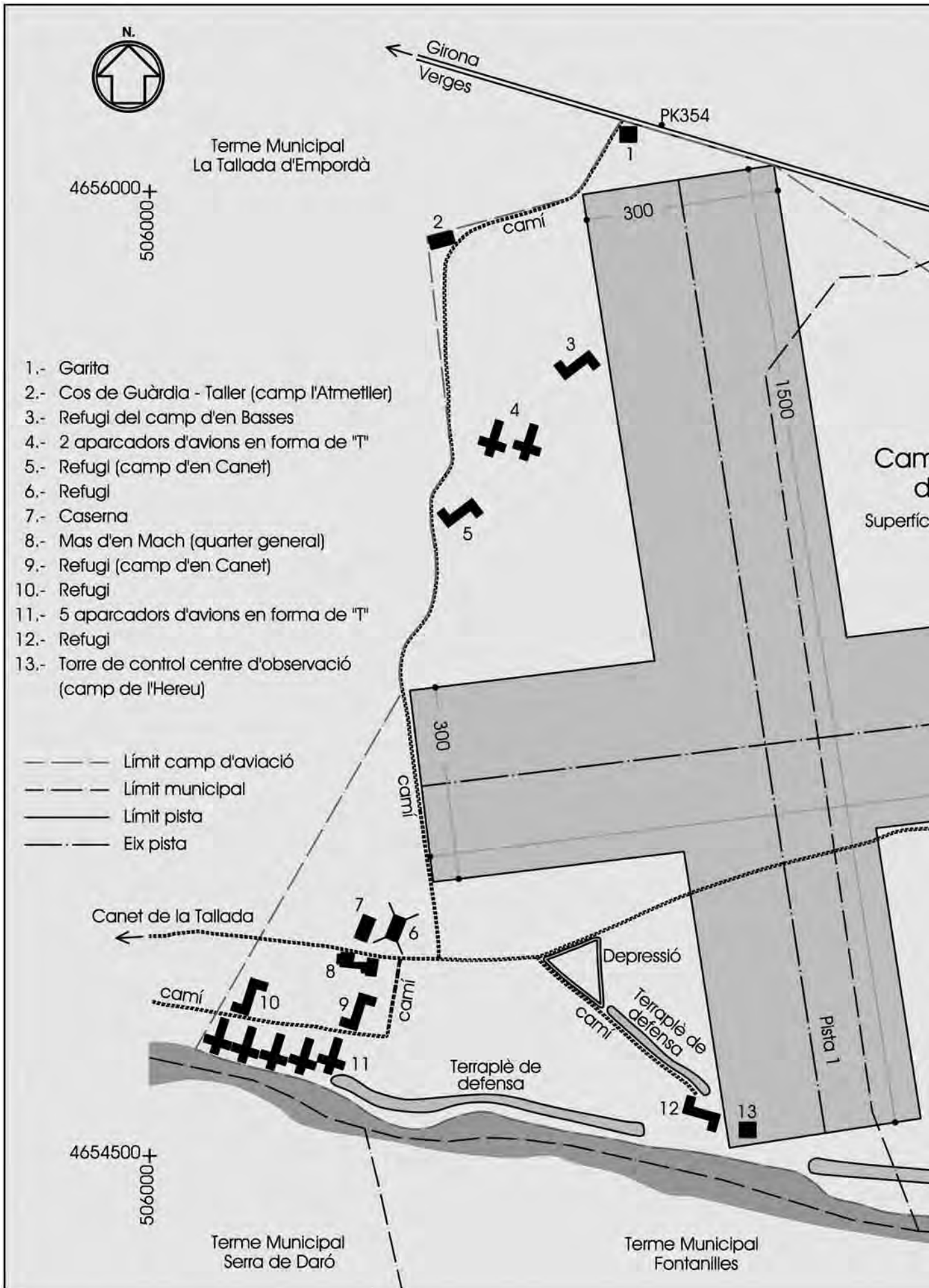
Mas d'en Mach

Reprenem el camí fins a arribar a l'encreuament amb el camí Vell de Torroella de Montgrí a Canet de la Tallada. Mirant a la dreta, de seguida veurem la gran masia coneguda com el mas d'en Mach; al costat, un alt i llarg túmul amb una porta a cada extrem que delata el refugi antiaeri principal de l'aeròdrom i, darrere d'aquest, les ruïnes d'una edificació coneguda popularment com «la caserna». Des d'un primer moment, gràcies a la privilegiada i estratègica situació, el

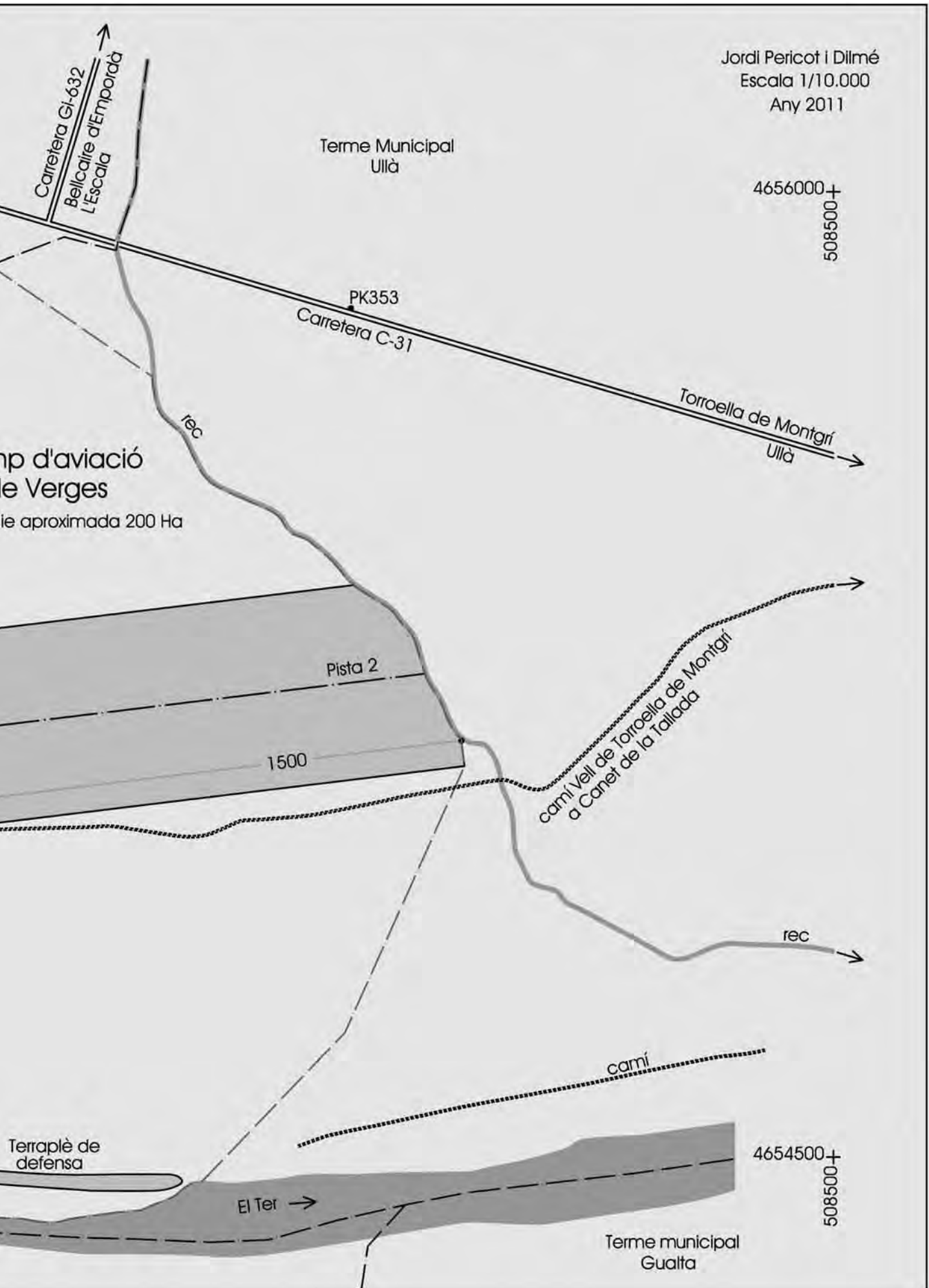
SERRALLERIA
 Jaume

JAUME DARNACULLETA LLORENS

Disseminat
 Tel. 972 78 03 10 - 972 78 08 29
VERGES (Girona)

Cos de guàrdia - Taller

mas es convertí en el quarter general del camp, una vertadera caserna on els oficials i els soldats destinats a la vigilància feien vida de quarter comandats per un capità. La casa dels masovers es convertí en allotjament dels oficials de guàrdia –que, quan lliuraven, s’hostatjaven a la Fonda Mas Pi de Verges–, oficines i magatzem d’armament (sobretot bombes de mà), mentre que les quadres de vaques i cavalls es convertiren en els dormitoris dels soldats.

Davant mateix de l’entrada principal del mas s’hi construï un impressionant refugi antiaeri, el més gran de l’aeròdrom, coronat amb un potent túmul atalusat de pedres i formigó, amb la capacitat teòrica de resistir l’impacte de bombes fins a 100 kg i capaç de donar soplug a unes 150 persones. Aquest tipus de refugi, anomenat també d’estat major, és característic de quasi tots els aeròdroms republicans construïts durant la guerra, els quals difereixen només en la forma, la grandària i la tècnica constructiva emprada, dependent de les característiques del terreny on es construïren i, sobretot, de l’enginyer i del mestre d’obres de torn. Sembla que no disposava de corrent elèctric,

com a mínim no n’hem trobat el més petit indicatiu. Està en molt bon estat de conservació; només hi falta la terra que s’apilonava sobre el túmul de protecció, i es pot accedir fàcilment a l’interior amb l’ajut d’una llanterna. Cal destacar l’enrevessat accés de l’entrada propera al mas amb diversos girs en forma de baioneta per a prevenir l’entrada de metralla, que contrasta amb la senzilla solució de l’altre accés.

Com a curiositat, hem de dir que, en la postguerra, el refugi fou utilitzat com a magatzem i, durant un curt període dels anys setanta, com a plantació de xampinyons.

Refugis i aparcadors del bosc d’en Mach

En aquesta arbreda, situada a tocar del riu, darrere mateix del mas, s’hi camuflaren una part dels avions destinats al camp, sobretot els *Felipes* (*Aero A-101*). Per aquest motiu s’habilità un camí al costat oest de la masia, avui parcialment ocupat per una edificació, que ajudava els aparells a arribar fins als cinc aparcadors de formigó en forma de *T* (actualment desapareguts) amb argolles als extrems per a estacar-los,

on quedaven estacionats, mig amagats pels arbres. En aquest lloc s'hi construïren dos refugis elementals, similars als altres ja comentats. D'aquests dos refugis, avui amb l'interior totalment colgat de terra provinent d'antigues riuades que hi impossibilita l'accés, val la pena destacar la tècnica constructiva emprada en cadascun dels accessos, que contrasta amb la senzillesa dels altres refugis elementals de l'aeròdrom.

Barraca o torre de control i refugi del camp de l'Hereu

Tornarem al mas per agafar el camí Vell de Torroella i resseguir-lo en direcció a Ullà. En trobar una bifurcació, deixarem el camí principal i n'enfilarem un de secundari en direcció al riu, que ressegueix un antic terraplè de defensa (mota). Poc abans d'albirar la riba del Ter, veurem una petita esplanada entre dues motes de defensa d'aiguats i, a l'esquerra, observarem una petita construcció molt enrunada amb unes finestres força grans, és el que queda de l'anomenada «barraca», amb funcions de centre de control de vols, com les actuals torres de control dels aeroports, i que era situada al límit sud de la pista principal (nord-sud), al paratge conegut com el camp de l'Hereu, cosa que ens permet de fer-nos una idea molt aproximada de l'indret per on s'enlairaven i aterraven els avions. En aquest equipament hi havia la centraleta telefònica per a rebre les alarmes dels centres d'observació costanera, sobretot del proper observatori que l'exèrcit republicà tenia situat a la muntanya de l'Estartit, des d'on s'informava de la presència d'avions o de vaixells enemics. Normalment l'alarma al camp es donava llançant a l'aire una bengala vermella, la qual cosa significava, segons l'expert David Gesalí, enlairar els avions immediatament. Quasi sempre, durant el dia, a part del personal de control, a la barraca també

hi havia una tripulació de guàrdia. Malgrat tot aquest dispositiu, la majoria de les vegades que els avions del camp van enlairar-se després de rebre algun avís d'alarma, van fer tard; «[...] sortien ràpidament, volaven, com a màxim, fins les illes Medes, i tornaven tot seguit», recorda Cels Sais.

A pocs metres de la torre de control, al costat mateix del camí, hi ha un altre refugi antiaeri elemental. És idèntic als dos primers que hem trobat (els del camp d'en Basses i del camp d'en Canet), encara que, malgrat estar molt amagat entre la vegetació, és totalment accessible, per la qual cosa, amb l'ajut d'una lot, podem recórrer íntegrament el seu claustrofòbic interior.

Límit est del camp i pista est-oest

Tornarem enrere pel mateix camí per on hem vingut i enfilarem de nou el camí Vell de Torroella en direcció al poble d'Ullà, fins a travessar un rec; aquí ens desviarem cap a l'esquerra i el seguirem paral·lelament en direcció nord, fins a tornar a trobar la carretera comarcal C-31, poc després del trencall cap a Belcaire i l'Escala. Si ens aturem un centenar de metres després de deixar el camí principal cap a Torroella i mirem, de manera lineal, en direcció oest, observarem la zona on va habilitar-se la segona pista d'aterratge (est-oest), d'aproximadament 300 m d'amplada i 1.500 m de llargada.

Arribats en aquest punt, només ens caldrà tornar, tot seguint la carretera, a l'inici del nostre itinerari; d'aquesta manera, hauréu recorregut quasi totalment l'antic perímetre del camp d'aviació.

JAUME PRAT I PONS

**FLECA
SUNYER**

c/Vicenç Bou i Hospital, 66 **TORROELLA DE MONTGRÍ**
c/Padró, 6 **VERGES**
c/Molí **BELLCALIRE**
c/Assutzena, s/n Urb. Griells i Càmping Medes **L'ESTARTIT**
Tel. 972 75 88 42 (particular) | 972 76 15 30 (obrador)

Escola de Conducció

Tel. 972 78 01 21 **VERGES**